

آیا اجلاس ریاض، واقعاً عربی-اسلامی بود؟

اجلاس ریاض با استقبال تاریخی عربستان سعودی از دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا به پایان رسید.

اجلاس ریاض با استقبال تاریخی عربستان سعودی از دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا به پایان رسید.

نمایندگان 52 کشور عربی و اسلامی، به درخواست شاهزادگان سعودی، مانند گروهی دانش‌آموزی؛ آموز در کارگاه آموزش‌های ضد‌تروریستی دونالد ترامپ حاضر شدند؛ رئیس‌جمهوری که در کشور خود، با بحران مشروعیت کم‌سابقه‌ای نسبت به روسای سابق جمهور آمریکا مواجه است.

بررسی بخش اندکی از اخبار مربوط به دوران مبارزات انتخاباتی دونالد ترامپ، نشان‌دهنده حجم گسترده مواضع نژادپرستانه و تحقیرآمیز وی نسبت به اعراب و مسلمانان است؛ موضعی که نه تنها پس از ورود او به کاخ سفید پایان نیافت بلکه با صدور فرمان ممنوعیت شهروندان 7 کشور عربی و اسلامی از ورود به خاک آمریکا، وارد مرحله جدیدی شد.

از آنجا که به باور بسیاری از تحلیلگران، ترامپ پیش از هر چیز، به مثابه یک تاجر در حوزه سیاست عمل می‌کند، می‌توان اصل‌ترین علت انتخاب ریاض، به عنوان مقصد نخستین سفر خارجی رئیس‌جمهور آمریکا را، توانایی سعودی‌ها در پرداخت هزینه این سفر به شمار آورد. قراردادهای چندصد میلیاردی خرید تسلیحات، در کنار تعهد سعودی‌ها به سرمایه‌گذاری مستقیم در پروژه‌های زیرساختی در آمریکا، به خوبی بیانگر این واقعیت است.

اما در سوی دیگر این صحنه، عربستان سعودی بیش از هر زمان دیگر، در تلاش برای معرفی خود به عنوان رهبر جهان عرب و اسلام است؛ تلاشی که با توجه به تفاوت مبانی شاهزادگان سعودی با سایر سردمداران پیشین جهان عرب، چندان کار آسانی به نظر نمی‌رسد.

مسئله اصلی جهان عرب، فارغ از دغدغه عمومی کشورهای اسلامی، دست‌کم از سال 1948 تا به امروز، اشغال سرزمین‌های فلسطینی توسط نیروهای صهیونیست با حمایت انگلیس و آمریکا بوده؛ بحرانی که نه تنها تاکنون حل نشده بلکه هر روز بر ابعاد پیچیده آن افزوده شده است. این در حالی است که نه تنها ادبیات مبارزه با اشغالگران و صهیونیست‌ها، مدت‌هاست از گفتمان شاهزادگان سعودی رخت بر بسته بلکه هر روز نشانه‌های جدیدی از تمایل این کشور عربی به عادی‌سازی روابط خود با اسرائیل دیده می‌شود.

به این ترتیب، عربستان سعودی با دعوت از رئیس‌جمهور جدید آمریکا، با وجود تمام مواضع ضد‌عربی و اسلامی وی، در کنار دعوت از بخش عمده‌ای از کشورهای عربی و اسلامی، گامی جدی به سوی معرفی خود به عنوان رهبر جهان عرب و اسلام برداشته است. اما با بررسی دقیق‌تر جزئیات اجلاس ریاض، به نظر می‌رسد که همه‌چیز مطابق میل عربستان و رسانه‌های وابسته به این کشور پیش نرفته است،

چراکه به منظور تأیید جایگاه مورد نظر سعودی‌ها برای عربستان، دست‌کم در میان اهل سنت، همراهی 2 پایگاه اسلامی مهم دیگر در منطقه، یعنی مصر و ترکیه، امری ضروری به شمار می‌آید. این در حالی است که براساس گزارش روزنامه الاخبار، عبدالفتاح سیسی، رئیس‌جمهور مصر، از ابتدا تمایلی به حضور در اجلاس ریاض نداشته و در نهایت، با اصرار ترامپ در تماس تلفنی جداگانه، حاضر به شرکت در این اجلاس شده است. جایگاه تاریخی مصر در رهبری جهان عرب بر هیچ‌کس پوشیده نیست.

نمایندگان امروز مصر، میراثی با ارزش از خدمات تاریخی اجداد خود به جهان عرب و اسلام در دست دارند؛ میراثی که از حمایت امپراتوری‌های ایوبی و فاطمی از سرزمین قدس گرفته تا رهبری مصر در 4 جنگ ارتش‌های عربی با اسرائیل و حامیان غربی آن را دربرمی‌گیرد. ردپای تمامی این میراث را در عدم‌تمایل همیشگی سیسی

به حضور زیر بیرق سعودی و پذیرش گفتمان سیاسی مورد نظر عربستان برای آینده خاورمیانه می توان دید.

از سوی دیگر، رجب طیب اردوغان، رئیس جمهور ترکیه و ضلع سوم مثلث رهبران اهل سنت در خاورمیانه، حتی حاضر به شرکت در این اجلاس نشده و وزیر خارجه دولت خود را به ریاض فرستاده است، چرا که برخلاف سیاسی، مشکلات اردوغان منحصر به اختلاف نظر با سعودی و نبوده و شامل اختلافات سیاسی جدی با رئیس جمهور جدید آمریکا نیز می شود. عربستان سعودی، با پرداخت هزینه و تاریخی، تلاش کرد تا ریاض را به پایگاهی جدید در تحولات منطقه و جهان اسلام برای مقابله با ایران تبدیل کند، اما با توجه به غیبت رئیس جمهور ترکیه و مواضع رئیس جمهور مصر، به نظر می رسد راهی طولانی تا تحقق اهداف خود در پیش دارد.